

دعاوی اعسار

در رویه دادگاهها

منطبق با قانون

نحوه اجرای محکومیت مالی جدید

مهدی زینالی

وکیل پایه یک دادگستری

فهرست کلی

۹	مقدمه
۱۱	معرفی دعوا و نمونه دادخواست دعاوی اعسار
۲۵	دعاوی اعسار در آراء دیوان عالی کشور
۸۵	دعاوی اعسار در آراء دادگاه ها
۱۰۳	دعاوی اعسار در نشست‌های قضائی
۲۵۷	دعاوی اعسار در نظریه‌های مشورتی
۲۷۷	دعاوی اعسار در قوانین و مقررات
۲۸۹	منابع و مأخذ

فهرست جزئی

۹	مقدمه
۱۱	معرفی دعوا و نمونه دادخواست دعاوی اعسار
۱۱	معرفی دعاوی اعسار
۱۲	مبحث اول: شرایط معسر
۱۳	مبحث دوم: شرایط رسیدگی به دعاوی اعسار
۱۶	مبحث سوم: نحوه طرح دعاوی اعسار از سوی محکوم علیه
۱۸	نمونه دادخواست اعسار از محکومیه
۱۹	نمونه دادخواست اعسار از هزینه دادرسی
۲۰	نمونه دادخواست اعسار از محکوم به
۲۱	اعلام لیست اموال و دارایی
۲۲	استشهادیه محلی
۲۳	نمونه استشهادیه اعسار
۲۵	دعاوی اعسار در آراء دیوان عالی کشور
۲۷	مبحث اول: آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور
۲۷	۱. با توجه به غیر مالی بودن دعوی اعسار حکم راجع به آن قابل تجدیدنظر است.
۳۱	۲. «دعوی اعسار و تقسیط محکوم به قبل از بازداشت محکوم علیه قابل استماع می‌باشد.»
۳۵	۳. «تقسیم مهریه مسقط حق حبس زوجه نیست.»
۴۲	۴. «دعوی اعسار که مدیون در اثناء رسیدگی به دعوی دائن اقامه کرده قابل استماع است و دادگاه به لحاظ ارتباط آن‌ها باید به هر دو دعوی یکجا رسیدگی نماید.»
۵۳	۵. عدم استماع دعوی اعسار نسبت به ضرر و زیان مدعی خصوصی
۵۳	۶. دعوی اعسار از جمله دعاوی غیرمالی و قابل درخواست تجدیدنظر است.

۷. دعوی اعسار و تقسیط محکوم به قبل از بازداشت محکوم علیه قابل استماع می باشد. ۵۴
۸. دعوی اعسار محکوم علیه بالغ کمتر از هجده سال تمام نسبت به پرداخت محکوم به از نوع دیه قابل استماع می باشد. ۵۴
۹. قابلیت استماع دعوی اعسار مدیون در اثناء رسیدگی به دعوی دائن ۵۵
۱۰. اثبات اعسار مدیون از پرداخت دفعه‌تاً واحده وجه سند لازم الاجرا در دادگاه صالح ۵۶
- مبحث دوم: دعوی اعسار در آراء اصراری و شعب دیوان عالی کشور ۵۷
۲. ممنوعیت قانونی طرح دادخواست اعسار از پرداخت مهریه قبل از مطالبه از سوی زوج ۵۷
۳. قرار ابطال دادخواست اعسار در مرحله پژوهشی ۶۲
۴. دادخواست اعسار کسی که قبلاً تاجر بوده است. ۶۲
۵. صرف بستن قرارداد تجاری باعث عدم پذیرفتن دادخواست اعسار نیست. ۶۳
۶. دادخواست اعسار کسی منکر تاجر بودن خود است باید پس از رسیدگی دادگاه صورت گیرد. ۶۳
۷. دادخواست اعسار کسی که کسبه جزء محسوب می شود، پذیرفته است. ۶۴
۸. عدم رد دادخواست اعسار کسی که مدعی است سرمایه او کمتر از میزان تاجر است. ۶۴
۹. سابقه تجاری موجب رد دادخواست اعسار نیست. ۶۵
۱۰. اعمال ماده ۲۷ قانون اعسار در موارد رد دادخواست اعسار است. ۶۵
۱۱. مورد اعمال ماده ۷۰۷ قانون آیین دادرسی مدنی ۶۶
۱۲. مورد اعمال ماده ۶ قانون اعسار ۶۶
۱۳. مورد اعمال ماده ۴ قانون اعسار ۶۶
۱۴. تعیین هزینه اعسار در صورتی است که مدعی معافیت از هزینه دادرسی را نخواست باشد. ۶۷
۱۵. امکان استفاده معسر از حکم اعسار در تمام مراحل دعوی ۶۷
۱۶. تأثیر رهن اموال در اعسار ۶۸
۱۷. اگر یک طرف در جلسه درخواست رسیدگی کند حکمی که بدون حضور طرف دیگر صادر می شود حضوری محسوب است. ۶۸
۱۸. حکمی که در نتیجه رسیدگی در غیاب یکی از طرفین صادر شود حضوری محسوب است. ۶۹
۱۹. مورد اعمال ماده ۵۱۱ قانون آیین دادرسی مدنی ۶۹
۲۰. رسیدگی غیابی منوط به درخواست خوانده است. ۷۰
۲۱. ابلاغ حکم غیابی به محل اقامت محکوم علیه قانونی و معتبر است. ۷۰
۲۲. دادگاه باید به درخواست مدعی اعسار به تصدیق رسیدگی نماید. ۷۱
۲۳. صادر نشدن اجرائیه از مرجع صلاحیت دار موجب رد دعوی اعسار نیست. ۷۱
۲۴. صرف داشتن مال نمی توان ادعای اعسار را رد کرد. ۷۱
۲۵. رد دادخواست اعسار به استناد ماده ۸۴ قانون آیین دادرسی مدنی صحیح نیست. ۷۲
۲۶. صرف صاحب منصب بودن مدعی اعسار باعث رد دادخواست او نیست. ۷۲
۲۷. شغل پیشین مدعی اعسار نمی تواند باعث رد دادخواست کنونی او شود. ۷۳
۲۸. مورد اعمال ماده ۱۴ قانون اعسار ۷۳

۲۹. معسر می‌تواند در تمام مراحل از حکم اعسار خود از پرداخت هزینه دادرسی استفاده نماید. ۷۴.....
۳۰. معافیت موقت مدعی اعسار از پرداخت مخارج دادگستری..... ۷۵
۳۱. اگر دادگاه قبل از وقتی که برای رسیدگی تعیین کرده بوده مبادرت به صدور حکم نماید حکم صادر نقض خواهد شد. ۷۵.....
۳۲. قرار سقوط دعوی پژوهشی به دلیل عدم تعقیب دعوی صحیح نیست. ۷۶.....
۳۳. اگر مستند دعوی اعسار گواهی گواهان باشد دادگاه نباید بدون تعیین جلسه حکم رد دعوی اعسار او را تأیید نماید. ۷۶.....
۳۴. معافیت موقت از پرداخت مخارج دادگستری موجب نقص دادخواست فرجامی نیست. ۷۷.....
۳۵. در صورت قدرت تأدیه دین را با اقساط نمی‌توان حکم اعسار بدون تعیین اقساط صادر کرد. ۷۷.....
۳۶. در صورت تأدیه دین با اقساط نمی‌توان حکم اعسار به‌طور اطلاق صادر کرد. ۷۸.....
۳۷. مقصود از درآمد بدهکار درآمد فعلی اوست. ۷۸.....
۳۸. در صورت داشتن دستمزد معسر باید حکم اعسار نسبی صادر کرد. ۷۹.....
۳۹. طلبکار می‌تواند از مازاد مال در رهن معسر استفاده نماید. ۷۹.....
۴۰. تقسیط نوعی قبول از اعسار است. ۷۹.....
۴۱. رسیدگی به دعوی اعسار برای معافیت از هزینه دادرسی پژوهشی و فرجامی با دادگاهی است که بدو به دعوی اعسار رسیدگی نموده است. ۸۰.....
۴۲. مورد اجرای مواد ۲۰ و ۲۱ قانون اعسار..... ۸۰
۴۳. خسارت تأخیر تأدیه از فروع دعوای اصلی و رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه صادرکننده حکم بدوی. ۸۱.....
۴۴. حکمی که سابقاً بر اعسار صادر شده دلیل اعسار فعلی او تلقی نمی‌شود. ۸۲.....
۴۵. اعسار امری قابل تجدد است. ۸۲.....
۴۶. مورد اعمال ماده ۶۹۹ قانون آیین دادرسی..... ۸۳
- دعای اعسار در آراء دادگاه ها..... ۸۵.....
- دعای اعسار در نشست‌های قضائی..... ۱۰۳.....
۱. اعتبار یا عدم اعتبار گواهی عدم امکان سازش به دلیل تقدیم دادخواست اعسار پس از سپری شدن مهلت سه‌ماهه..... ۱۰۵.....
۲. مسموع بودن دعوی اعسار در مورد اسناد تجاری..... ۱۰۷.....
۳. قابلیت تجدیدنظرخواهی نسبت به رأی اعسار..... ۱۰۸.....
۴. تأثیر هزینه دادرسی و اعتراض خوانده در صدور حکم اعسار..... ۱۰۹.....
۵. قابل تجدیدنظر بودن حکم اعسار از پرداخت هزینه دادرسی در مرحله بدوی یا تجدیدنظرخواهی..... ۱۱۱.....
۶. تقلیل اقساط محکوم‌به پس از صدور حکم اعسار مشمول اعتبار امر مختوم نیست. ۱۱۲.....
۷. مسئول پرداخت هزینه دادخواست اعسار و آگهی احضار در مطبوعات..... ۱۱۲.....
۸. ملاک و میزان ابطال تمبر هزینه دادرسی در دعوای اعسار و قابلیت تجدیدنظرخواهی نسبت به آن..... ۱۱۳.....
۹. معافیت یا عدم معافیت دعوی اعسار از پرداخت هزینه دادرسی..... ۱۱۶.....
۱۰. عدم جواز محکومیت مدعی اعسار به پرداخت دو برابر هزینه دادرسی ردّ دعوا..... ۱۱۶.....

۱۱. نحوه وصول هزینه دادرسی از معسر در صورتی که محکوم‌له واقع شود..... ۱۱۷
۱۲. احتساب هزینه نشر آگهی به‌عنوان هزینه دادرسی..... ۱۱۹
۱۳. میزان هزینه دادرسی در صورتی که قرار رد اعسار صادر شده باشد..... ۱۲۱
۱۴. عدم پرداخت اقساط هزینه دادرسی..... ۱۲۵
۱۵. اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۲۶
۱۶. اعسار از پرداخت نیم عشر اجرایی..... ۱۲۷
۱۷. قطعیت احکام صادره در خصوص اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۲۸
۱۸. طرح دعوای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی به طرفیت رئیس حوزه قضائی..... ۱۲۹
۱۹. لزوم تقدیم دادخواست اعسار از هزینه دادرسی در پرونده کیفری..... ۱۳۰
۲۰. وجه تمایز و تشابه معافیت و اعسار از هزینه دادرسی و قابلیت یا عدم قابلیت تجدیدنظرخواهی دعوای..... ۱۳۱
۲۱. خواننده دعوای اعسار از هزینه دادرسی و منظور از صدور حکم تبصره ماده ۶۹۶ قانون آیین دادرسی مدنی..... ۱۳۳
۲۲. شمولیت خسارت احتمالی نسبت به اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۳۴
۲۳. تقدیم دادخواست اعسار از هزینه دادرسی از سوی خواهان دعوای خانوادگی..... ۱۳۶
۲۴. محکومیت خواننده به پرداخت هزینه دادرسی در صورت پذیرش اعسار خواهان از پرداخت هزینه دادرسی..... ۱۳۸
۲۵. پذیرش اعسار از هزینه دادرسی با شهادت شاهد واحد و تأیید خواننده..... ۱۳۹
۲۶. رسیدگی همزمان به دعوای اعسار از هزینه دادرسی و دعوای اصلی..... ۱۴۲
۲۷. اعسار از هزینه دادرسی در صورت افزایش بهای خواسته..... ۱۴۴
۲۸. مبنای محاسبه هزینه تجدیدنظرخواهی از قرار رد دعوای اعسار..... ۱۴۵
۲۹. قطعی بودن حکم صادره راجع به دعوای اعسار از هزینه دادرسی در صورت قطعی بودن اصل رأی..... ۱۴۶
۳۰. رعایت تشریفات قانونی در تعیین وقت رسیدگی در دعوای اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۴۷
۳۱. رسیدگی به دعوای تجدیدنظر اصلی متوقف به تعیین تکلیف قطعی نسبت به حکم رد دعوای اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۴۹
۳۲. نحوه رسیدگی دادگاه در صورت ادعای اعسار خواهان از پرداخت حق الوکاله..... ۱۵۰
۳۳. اعسار از هزینه دادرسی و آثار آن..... ۱۵۱
۳۴. فاقد اثر بودن شهادت‌نامه‌ای که متضمن موارد احصا شده در ماده ۵۰۶ قانون آیین دادرسی مدنی نباشد..... ۱۵۳
۳۵. پرداخت هزینه تجدیدنظرخواهی به‌وسیله محکوم‌له به دلیل اعسار محکوم‌علیه..... ۱۵۵
۳۶. صدور قرار تأمین خواسته قبل از رسیدگی به دعوای اعسار..... ۱۵۵
۳۷. اعسار از پرداخت هزینه دادرسی در دعوای مطالبه مهر..... ۱۵۶
۳۸. رفع نقص پرونده با تقدیم دادخواست اعسار از هزینه دادرسی..... ۱۵۸
۳۹. عدم قابلیت طرح دعوای اعسار به طرفیت دادستان..... ۱۶۰
۴۰. درخواست اعسار از پرداخت حق الوکاله..... ۱۶۲
۴۱. مرجع صالح رسیدگی به اعسار از هزینه دادرسی فرجام‌خواهی و شعب تشخیص دیوان عالی کشور..... ۱۶۳
۴۲. پذیرش دادخواست در صورت پرداخت هزینه دادرسی توسط خواننده قبل از رسیدگی به دلایل خواهان در دعوای اعسار..... ۱۶۵

۴۳. رعایت تشریفات قانون آیین دادرسی مدنی در تشخیص اعسار..... ۱۶۷
۴۴. تکلیف دادگاه در صورت استرداد دعوا قبل از رسیدگی به دعوای اعسار..... ۱۶۸
۴۵. ماهیت دعوای اعسار (از لحاظ اصلی یا فرعی بودن دعوا)..... ۱۶۹
۴۶. صلاحیت دادگاه بدوی در زمینه رسیدگی به دعوای اعسار، پس از صدور حکم..... ۱۷۰
۴۷. دعوای اعسار از سوی شخص حقوقی غیرتجاری..... ۱۷۱
۴۸. در صورت طرح تجدیدنظرخواهی از حکم و اعسار در یک دادخواست بدواً به دلایل اعسار رسیدگی خواهد. ۱۷۲
۴۹. اعسار از محکوم‌به، دعوای تقسیط بدهی و کیفیت اقامه و رسیدگی به آن..... ۱۷۴
۵۰. عدم جواز آزادی محکوم‌علیه به پرداخت دین قبل از صدور حکم قطعی اعسار..... ۱۷۹
۵۱. رسیدگی به دعوای اعسار از پرداخت محکوم‌به قبل از حبس محکوم‌علیه و انقضای مواعد موضوع ماده ۳۰۲ قانون مجازات اسلامی..... ۱۷۹
۵۲. قابل واخواهی بودن دعوای اعسار از محکوم‌به..... ۱۸۱
۵۳. لزوم ملاحظه مستثنیات دین در هنگام رسیدگی به دعوای اعسار..... ۱۸۲
۵۴. ملاک محاسبه هزینه دادرسی در دعوای اعسار از پرداخت محکوم‌به..... ۱۸۳
۵۵. جواز اقامه دعوای اعسار از ناحیه مدیون هنگام رسیدگی به دعوای اصلی..... ۱۸۵
۵۶. پذیرش دعوای اعسار از پرداخت محکوم‌به قبل از محبوس شدن محکوم‌علیه..... ۱۸۶
۵۷. صرف ادعای اعسار، موجبی برای آزادی محکوم‌علیه از توقیف نیست..... ۱۸۸
۵۸. خروج هزینه‌های اجرایی از حکم اعسار..... ۱۸۹
۵۹. تکلیف دادگاه در خصوص رسیدگی به دعوای اعسار از هزینه دادرسی ضمن دعوای اعسار از محکوم‌به..... ۱۹۱
۶۰. کیفیت تصمیم دادگاه در خصوص دعوای اعسار زوج از پرداخت مهر در جریان رسیدگی به دعوای مطالبه..... ۱۹۲
۶۱. بازداشت محکوم‌علیه قبل از قطعی شدن حکم..... ۱۹۳
۶۲. تکلیف دادگاه‌ها در موردی که محکوم‌علیه به یکی از شعب دادخواست اعسار تقدیم نماید..... ۱۹۴
۶۳. نسخ یا عدم نسخ ماده ۲۷ قانون اعسار با توجه به ماده ۵۲۹ قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹..... ۱۹۵
۶۴. طرح دعوای اعسار یا تقسیط قبل از مطالبه دائن..... ۱۹۷
۶۵. مقایسه ماهیت دعوای اعسار و تقسیط..... ۲۰۰
۶۶. رعایت تشریفات مربوط به اعسار در خصوص اعطای مهلت یا قرار اقساط..... ۲۰۲
۶۷. چگونگی اقدام در خصوص طرح دعوای متعدد اعسار نسبت به محکوم‌به‌های متعدد..... ۲۰۳
۶۸. درخواست اعسار قبل از قطعیت حکم و اجرای دعوای مهر..... ۲۰۶
۶۹. طرف دعوای اعسار در صورتی که در دادگاه‌های بخش تنها یک قاضی انجام وظیفه می‌نماید..... ۲۰۷
۷۰. موعد زمانی برای تقدیم دادخواست اعسار از پرداخت مهر..... ۲۰۹
۷۱. رسیدگی به درخواست اعسار از پرداخت محکوم‌به در ظرف مهلت قانونی پرداخت دیه..... ۲۱۰
۷۲. صدور حکم اعسار از پرداخت محکوم‌به مالی در مورد محکوم‌علیه زندانی به لحاظ عجز از پرداخت دیه..... ۲۱۱
۷۳. رسیدگی به دعوای اعسار از پرداخت مهر یا تقسیط آن در دادگاه اختصاصی دعوای خانوادگی..... ۲۱۲
۷۴. درخواست اعسار از پرداخت محکوم‌به از شعبه‌ای غیر از شعبه صادرکننده حکم..... ۲۱۴
۷۵. غیرمالی بودن دعوای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی در دعوای اعسار از پرداخت محکوم‌به..... ۲۱۵

۲۱۷.....	۷۶. آزادی محکوم به به محض صدور حکم اعسار .....
۲۱۸.....	۷۷. عدم ضرورت اخذ تأمین پس از صدور حکم اعسار و آزادی محکوم علیه .....
۲۲۰.....	۷۸. پذیرش اعسار نسبت به تقسیط دین در ضمن دعوی اصلی .....
۲۲۱.....	۷۹. تقاضای مجدد برای کاهش میزان اقساط پرداخت محکوم به .....
۲۲۲.....	۸۰. دعوی اعسار از آرای مراجع غیر قضائی .....
۲۲۴.....	۸۱. توجیه قانونی قرار عدم صلاحیت صادره در محکمه رسیدگی کننده به دعوی اصلی در خصوص اعسار از پرداخت محکوم به .....
۲۲۵.....	۸۲. دادخواست متقابل اعسار و یا تقسیط در دعوی مالی .....
۲۲۶.....	۸۳. همزمان شدن صدور گواهی عدم امکان سازش و صدور حکم به اعسار زوج از پرداخت حقوق مالی زوجه .....
۲۲۸.....	۸۴. درخواست اعسار مجدد از پرداخت تقسیط محکوم به .....
۲۲۹.....	۸۵. قبول دادخواست اعسار قبل از انقضای مهلت پرداخت دیه و ایفای تعهد شرکت بیمه بعد از قطعیت حکم .....
۲۳۱.....	۸۶. تأثیر صدور حکم اعسار یا تقسیط دیون محکوم علیه در رفع یا بقای ممنوعیت خروج وی از کشور .....
۲۳۳.....	۸۷. مرجع صالح رسیدگی به ادعای اعسار .....
۲۳۴.....	۸۸. صلاحیت دادگاه رسیدگی کننده نخستین در رسیدگی به دعوی مطالبه مهر .....
۲۳۵.....	۸۹. مرجع صالح برای رسیدگی به دعوی اعسار از محکوم به هیئت حل اختلاف اداره کار .....
۲۳۶.....	۹۰. مرجع صالح رسیدگی به اعسار دعوی در صلاحیت دادگاه انقلاب .....
۲۳۸.....	۹۱. مرجع صالح رسیدگی به دعوی اعسار و تقسیط از آرای قطعی هیئت های تشخیص و حل اختلاف .....
۲۳۹.....	۹۲. دایره شمول قید (تجویز قانونی) در مواد ۳۹۱ آیین دادرسی مدنی و ۲۶۲ قانون آیین دادرسی کیفری .....
۲۴۳.....	۹۳. مرجع صالح رسیدگی به دعوی اعسار از محکوم به موضوع حکم اداره کار .....
۲۴۴.....	۹۴. صلاحیت مراجع حل اختلاف نسبت به متفرعات دعوی اصلی .....
۲۴۵.....	۹۵. رسیدگی به دعوی مرتبط با یکدیگر که در حوزه های قضائی متفاوت مطرح شده اند .....
۲۴۶.....	۹۶. مرجع تشخیص عدم توانایی و بضاعت اشخاص برای تأدیه حق الوکاله .....
۲۴۷.....	۹۷. ارتباط دعوی اصلی با دعوی جلب ثالث در مرحله تجدیدنظر .....
۲۴۹.....	۹۸. اعسار از پرداخت مهر .....
۲۵۰.....	۹۹. دادخواست طلاق از سوی زوج و اعلام اعسار از پرداخت حقوق مالی .....
۲۵۲.....	۱۰۰. صدور حکم قبلی به رد یا بطلان دعوی طلاق به لحاظ عسر و حرج مانع از طرح دعوی طلاق خلع .....
۲۵۳.....	۱۰۱. اعسار از پرداخت حقوق زوجه پس از صدور گواهی عدم امکان سازش .....
۲۵۵.....	۱۰۲. امکان تخلیه در صورتی که موجر مدعی مفقود شدن اسناد یا اعسار از پرداخت ودیعه شود .....
۲۵۷.....	دعوی اعسار در نظریه های مشورتی .....
۲۷۷.....	دعوی اعسار در قوانین و مقررات .....
۲۸۹.....	منابع و مأخذ .....

مقدمه

معمولاً رویه عملی دادگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصادیق واقعی تا حدودی متفاوت است، با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاه‌ها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود که البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات به‌صورت تئوری و بدون تطبیق با مصادیق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولاً چون امکان انجام کار عملی قبل از خروج از دانشگاه برای دانشجویان این رشته وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی وارد مرحله کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاه‌ها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با ورود به میدان کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی‌تردید تنها منبع آموزش عملی وکالت، قضاوت و به‌طور کلی حقوق، بعد از حضور عملی در دادگاه‌ها و جلسات رسیدگی، همین رویه قضائی می‌باشد؛ به عبارت دیگر مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز به‌صورت عملی در حال انطباق قوانین با مصادیق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خواننده قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشته حقوق قضائی نمی‌تواند بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه باشد؛ زیرا رویه قضائی در واقع روح زنده و محرک رشته حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه به قیمت عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان تمام خواهد شد. از این رو ناشران تخصصی این حوزه، هرکدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انسجام‌بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کنند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظیفه فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی به‌صورت منظم و منحصر به فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوا طی یک کتاب جداگانه به‌صورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوا اقدام نماید. در راستای تأمین این هدف مجموعه‌ای از کتاب‌ها هرکدام تحت عنوان کلی «دعوائی... در رویه دادگاه‌ها» شامل موارد زیر تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. آراء وحدت رویه؛

۲. آراء اصراری؛

۳. آراء شعب دیوان عالی کشور؛

۴. آراء دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر؛

۵. نشست‌های قضائی؛

۶. نظریه‌های مشورتی؛

۷. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

۸. نمونه دادخواست و معرفی دعوا.

در این مجموعه سعی شده رویه قضائی کشور در خصوص هر دعوا به صورت منسجم و منظم گردآوری شود تا وکلا، حقوقدانان و قضات محترم در مراجعه به رویه قضائی در کمترین زمان به بهترین وجه مطالب مطلوب خود را یافته و استفاده نمایند. با توجه به تعدد بسیار آراء دادگاه‌ها (دادگاه بدوی و تجدیدنظر) در برخی موارد حداکثر سعی بر آن بوده از موارد متفاوت آراء صادره در موضوع نمونه در قسمت رأی آورده شود و همچنین در سایر موارد؛ مثل آراء وحدت رویه، آراء دیوان عالی کشور، موارد مرتبط به موضوع ذکر شده است تا با توجه به اهمیت این آراء مورد استفاده خوانندگان و مراجعه‌کنندگان عزیز قرار گیرد.

مختصر و ویژگی‌های کتاب:

۱. تدوین و گردآوری منظم و منسجم تمام مطالب مربوط به دعوا؛

۲. تقسیم‌بندی موضوعی برای هرکدام از مطالب؛

۳. ارائه معرفی دعوا و نمونه دادخواست در اول مجموعه؛

۴. ذکر عنوان برای هر مطلب به صورت خلاصه در فهرست؛

۵. دسترسی سهل و آسان به مطلب دلخواه در کمترین زمان.

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ‌های بعدی استفاده نماید. لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادات خود در مورد هرکدام از موضوعات به صورت (کتبی یا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پربار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات

فصل اول

معرفی دعوا و نمونه
دادخواست دعاوی اعسار

معرفی دعوی اعسار

اعسار از ریشه واژه عربی «عسر» به معنای نیازمند شدن و تهی دستی مشتق شده است؛ اما در حقوق در مورد فردی به کار می‌رود که به جهت عدم کفایت یا در دسترس نبودن دارایی و اموالش قدرت پرداخت بدهی یا هزینه دادرسی را ندارد.

تصویب قانون محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴: مطابق ماده ۲۹ قانون جدید محکومیت‌های مالی قوانین ذیل از جمله قانون اعسار نسخ شده‌اند.

* قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۷۷/۸/۱۰.

* قانون اعسار مصوب ۱۳۱۳/۹/۲۰.

* ماده (۵۲۴) قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب

۱۳۷۹ / ۱ / ۲۱.

مبحث اول: شرایط معسر

اولین سؤال این است که «معسر» چه کسی است خوشبختانه مقنن در ماده ۶ قانون جدید محکومیت‌های مالی، «معسر» را کسی می‌داند که به دلیل نداشتن مالی به جز مستثنیات دین، قادر به تأدیه دیون خود نباشد و همچنین عدم قابلیت دسترسی به مال در حکم نداشتن مال است. البته اثبات عدم قابلیت دسترسی به مال بر عهده مدیون (معسر) است. مجالی است به صورت موردی شرایط معسر بودن توضیح داده شود:

مدعی اعسار نباید تاجر باشد: قانون تجارت، تاجر را شخصی که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار دهد تعریف کرده است و به صراحت ماده ۵۱۲ قانون آیین دادرسی مدنی و ماده ۱۵ قانون اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۹۴ تاجر نمی‌تواند مدعی اعسار باشد از این رو اگر فردی تاجر، امکان پرداخت هزینه دادرسی با دیون خود را نداشته باشد بایستی برابر مقررات قانون تجارت دادخواست ورشکستگی تقدیم نماید.

مدعی اعسار نباید شخص حقوقی باشد: برابر تصریح ماده ۵۰۴ قانون آیین دادرسی مدنی و ماده ۶ قانون محکومیت‌های مالی مصوب ۹۴ که از کلمه «کسی» برای معسر استفاده کرده است، اشخاص حقوقی نمی‌توانند مدعی اعسار باشند و صرفاً فرد حقیقی مشروط بر اینکه تاجر نباشد می‌تواند دادخواست اعسار تقدیم نماید؛ بنابراین دادخواست اعسار از تاجر و اشخاص حقوقی پذیرفته نمی‌شود. این اشخاص در صورتی که مدعی اعسار باشند باید رسیدگی به امر ورشکستگی خود را درخواست کنند.

اگر دادخواست اعسار از سوی اشخاص حقوقی یا اشخاصی که تاجر بودن آن‌ها نزد دادگاه مسلم است طرح شود، دادگاه بدون اخطار به خواهان، قرار ردّ دادخواست وی را صادر می‌کند.

مبحث دوم: شرایط رسیدگی به دعاوی اعسار

دادگاه صالح به رسیدگی: مطابق ماده ۱۳ قانون جدید اجرای محکومیت‌های مالی: «دعاوی اعسار در مورد محکوم به در دادگاه نخستین رسیدگی کننده به دعاوی اصلی یا دادگاه صادرکننده اجرائیه و به طرفیت محکوم له اقامه می‌شود.» پس از ثبت دادخواست اعسار دادگاه مکلف است فوراً با استعلام از مراجع ذی ربط و به هر نحو دیگر که ممکن باشد نسبت به بررسی وضعیت مالی محکوم علیه جهت روشن شدن اعسار یا ایسار او اقدام کند. در صورت ثبوت اعسار، چنانچه مدیون متمکن از پرداخت به نحو اقساط شناخته شود، دادگاه ضمن صدور حکم اعسار با ملاحظه وضعیت او مهلت مناسبی برای پرداخت می‌دهد یا حکم تقسیط بدهی را صادر می‌کند. در تعیین اقساط باید میزان درآمد مدیون و معیشت ضروری او لحاظ شده و به نحوی باشد که او توانایی پرداخت آن را داشته باشد.

موضوع دعاوی اعسار: کلیه محکومیت‌های مالی از جمله دیه، ضرر و زیان ناشی از جرم، رد مال و امثال آن‌ها جز محکومیت به پرداخت جزای نقدی، مشمول این قانون خواهند بود.

شرایط شهادت‌دهنده در دعاوی اعسار: شاهد باید علاوه بر هویت، شغل، میزان درآمد و نحوه قانونی امرار معاش مدعی اعسار، به این امر تصریح کند که با مدیون به مدتی که بتواند نسبت به وضعیت معیشت وی اطلاع کافی داشته باشد، معاشرت داشته و او افزون بر مستثنیات دین هیچ مال قابل دسترسی ندارد که بتواند به وسیله آن دین خود را بپردازد.

مالی یا غیرمالی بودن دعاوی اعسار: دعاوی اعسار غیرمالی است و در مرحله بدوی و تجدیدنظر خارج از نوبت رسیدگی می‌شود.

مستثنیات دین در دعاوی اعسار: مستثنیات دین صرفاً شامل موارد زیر است:

- * منزل مسکونی که عرفاً در شأن محکوم‌علیه در حالت اعسار او باشد.
- * اثاثیه مورد نیاز زندگی که برای رفع حوائج ضروری محکوم‌علیه و افراد تحت تکفل وی لازم است.
- * آذوقه موجود به قدر احتیاج محکوم‌علیه و افراد تحت تکفل وی برای مدتی که عرفاً آذوقه ذخیره می‌شود.
- * کتب و ابزار علمی و تحقیقاتی برای اهل علم و تحقیق متناسب با شأن آن‌ها؛
- * وسایل و ابزار کار کسبه، پیشه‌وران، کشاورزان و سایر اشخاص که برای امرار معاش ضروری آن‌ها و افراد تحت تکفلشان لازم است.
- * تلفن مورد نیاز مدیون؛
- * مبلغی که در ضمن عقد اجاره به موجر پرداخت می‌شود، مشروط بر اینکه پرداخت اجاره‌بها بدون آن موجب عسر و حرج گردد و عین مستأجره مورد نیاز مدیون بوده و بالاتر از شأن او نباشد.
- چنانچه منزل مسکونی محکوم‌علیه بیش از نیاز و شأن عرفی او در حالت اعسارش بوده و مال دیگری از وی در دسترس نباشد و مشارالیه حاضر به فروش منزل مسکونی خود تحت نظارت مرجع اجراکننده رأی نباشد به تقاضای محکوم‌له به‌وسیله مرجع اجراکننده حکم با رعایت تشریفات قانونی به فروش رفته و مازاد بر قیمت منزل مناسب عرفی، صرف تأدیه دیون محکوم‌علیه خواهد شد مگر اینکه استیفای محکوم‌به به طریق سهل‌تری مانند استیفا از محل منافع بخش مازاد منزل مسکونی محکوم‌علیه یا انتقال سهم مشاعی از آن به شخص ثالث یا طلبکار امکان‌پذیر باشد که در این صورت محکوم‌به از طرق مذکور استیفا خواهد شد.
- چنانچه به حکم قانون مستثنیات دین تبدیل به عوض دیگری شده باشد، مانند اینکه مسکن به دلیل قرار گرفتن در طرح‌های عمرانی تبدیل به وجه گردد، یا در اثر از بین